

NAPREDNJAK

NEJUNAČKOME VREMENU U PRKOS!

RUKOPISI SE NE VRACAJU. -
PISMA I POŠILJKE NEPLA-
-- ČENE NE PRIMAJU SE. --
OGLASI SE RACUNAJU 16 PA-
RA PO PETIT RETKU, A ZA
VIŠE PUTA PO POGODBI.
PRIOPĆENJA I ZAHVALE 20
--- PARA PO RETKU. ---

Pretplata: za Šibenik (donošenjem kući) godišnje Kr. 5.— za Austr.-
Ugarsku Monarhiju godišnje kr. 6-50 — za inozemstvo godišnje kr.
8.50 — Pojedini broj u mjestu 8 para, vani 10 para.

IZLAZI SVAKOG PETKA.

Odgovorni urednik: A. - VJEKOSLAV TRINAJSTIĆ.
Izdavač, vlasnik i tisak „Pučka Tiskara“ D.r V. Iljadica i drugovi
u Šibeniku.

Beogradske uspomene.

Nakon što sam pregledao beogradske nove bolnice, koje mogu da se u svemu takme sa svjetskim medicinskim klinikama, osobito što se tiče uredbe praktičnosti i higijene, bio sam dodijeljen kao liječnik-upravnik XVIII. rezervne bolnice smještene u kasarni VII. pješakog puka. To je najveća improvizirana bolnica na Balkanu. U početku rata imala je 565 postelja, a 184 dobrovoljne bolničarke. Taj se je broj znatno smanjio; u posljednje doba bili smo samo tri liječnika. Sada su u toj bolnici većim djelom bolesnici od typhusa, dysenterie, tuberkuloze i nešto malo ranjenika.

Na mom odjeljenju bili su samo slučajevi kužnih bolesti typhusa, dysenterie, tuberkuloze i nešto malarije. To su bolesnici većinom sa Jedrena i nekoliko malaričnih iz Bitolja, gdje mora da vlada velika malarija, jer su malarična oboljenja bila dosta teška.

Ti ubogi bolesnici kužnih bolesti radi javne sigurnosti ne uživaju čestih posjeta kao ranjenici, niti su obiljubljeni poput ranjenika, akoprem je njihova sudbina često teža od ranjenika, jer su dugo u pogibelji života dok bolest sasvim ne popusti. S toga su meni miliji bili. Sa onima, koji su u oporavljenju rado sam se zadržavao u razgovoru. Tu sam tekar dobio jasnu sliku našeg srpskog junaka i čovjeka.

Bez iznimke kod svakoga na bolesničkom stocu našao sam po koju knjigu iz naše nacionalne epopeje. Tu se čita o Milošu i Marku, o Kosovu i Prilipu, pa naše junake uzdiže slavna tužna prošlost, poredjujući ih sa slavnom sadašnjošću, u kojoj je svaki od njih gledao sebe u stopama i zanosu Miloša Obilića.

Zanašalo me njihovo plastično kazivanje neopisivih ratnih slika, teških, strašnih i groznih. Topničke grmljavine

sa žviždukom kuršuma, taneta i šrapnela prenašale bi ljude u časove zaboravi sobstvenog opstanka. Srtalo se u smrt u noć u tminu u oganj ko u veliki, veliki triumf.

„Napried, braćo, da nepoginemo“, bio je obični vojnički srpski usklik; i samo taj veliki „hura“, „napried“ dao je našem plemenu ove dane koji više ne umiru. I nakon tih kazivanja, koji se nikad dosta ne mogu iskazati, slijedilo je pričanje iz časova velikih naslada. Pričali bi, kako su ih dočikala sela i zaseoci oslobođene raje. To su momenti potresniji nego li sama smrt. Umiranje, smrt ima jednu veliku muklu crnu riječ šutnje i ta je riječ neizreciva, ali riječ slobode riječ je suze radosnice, riječ je zanosa i ludila sreće. Majke su padale pred junake i ljubile skute vojnicima — osloboditeljima. Sipale cvieće, trgale ubruse, nosile blago iz pojata, gdje ga je bilo, plakale, klicale, klečale, padale i dizale sklopljene ruke, naborene mišice i šaptale, blagosivale sunce što je prosjalo i oružje što je blistalo u rukam svetih osvetnika kosovskih. Djeca su pjevala, djevojke ojkale a ljudi ošinuti srećom snebivali se pa se nemogoše snaći i po stoti put pitali su: „ma jeste li vi Srbi!“ Srbi — ?! — Srbi. Da Srbi. Taj pojam bio je nesvatljiv petvjekovnom roblju. I kad bi svatili realnost, prizori plačne sreće se ponavljali u svoj svojoj snazi.

I tužna raja pitala je hoće li dalje Arnauti, bašibozuci i Turci pašovati.

A njihovi osloboditelji, moji veliki bolesnici su ih tješili i hodili dalje, noseći svagdje utjehe slobode i spasa, a sebi i djeci svojoj pogibelj života.

Neki od tih bolnika prošli su čitavu epopeju slave, od Kumanova, Prilipa, Bitolja do Jedrena, a drugi od novopazarskog Sandžaka do Jedrena.

Kad naš čovjek stoji pred tim ljudima čuti prisutnost vjekova, čuti slavu iz blizine kako našim jezikom zvuči i odjekuje dušom, uzdižući ju

ponosnu što šapće: to je narod moj to je naša slava!

Ta snaga velike nacionalne spoznaje ovojila je sve što našim jezikom zbori. suzanjstva je turskog nestalo, robstvo je zamjenjeno slobodom. Veliki prelaz koga je mogla samo krv da izvede. Tu sam krv gledao na svoje oči, tekla je bez bola.

Kazivali su bolnici moji kako je umrijeti lako a umirati teško. Jedan ranjenik zaklinjao je svog druga da ga ubije, — „smiluj mi se, ubij me, molim te! Ostati ću tu sam, vi idjete dalje — mili moj brate, ubij me! Doći će zvjerski arnauti, mučiti će me, iznakažiti će me, a ja sam kržljiv, da ti je blagoslovljeno oružje, ubij me! I drug neusliša molbu svog ranjenog druga. Pa kad se u bolnicu sastadoše, ranjeni beznadnik klicao je: — „Hvala ti, brate, što me ubio nijesi“ — Hvala ti isto kao da si me i ubio kad sam te za to molio!“ Tako eto život i smrt se zamjenjuju, dok iz tih pojmova uskrisuje sloboda.

Po mnogobrojnim bolnicama beogradskim vide se odlične dame u službi crvenog Krsta. Ranjenici i bolesnici ih zovu sestram. To su sestre velike naše obitelji, narod im je otac domovina im je majka, a ranjeni ratnici su im braća, ti dragi narodni odkupitelji i osvjetnici.

Crveni krst je simbol krvnog milosrdja, crveni krst je simbol kosovke djevojke. I te kosovke djevojke dvore ranjenike i kužne bolesnike, te se ne boje kužnog oboljenja ko što se junaci nijesu bojali olova ni ognja.

Od bolnice do seoske potleušice nezbore se o drugomu no o krvi i junacima. Na ulici začuje se kad i kad muklo udaranje bubnja, koji prati još jedan junački život što ga je pokojnik dao na otar domovine.

To su još ostanci rata, ranjenik ili bolesnik što je preminuo u kojoj beogradskoj bolnici. Skoro je na beo-

gradskoj stanici stiglo iz Jedrena u jedan put sedam grobova, gledao sam sedam majaka, sedam udovica, tužne braće, djece, snaha i rodjaka; veliku povorku sa oledjenim suzama i prekinutim uzdisajima. I koliko su ovi dani veliki i veličanstveni, oni su toliko bolni u snazi gorke realnosti, koja je ucivilila srce a uzdigla narodnu dušu.

I koliko su moje uspomene zanosne onoliko su i zastrte velom jedne bolne crnine, koju svaki od nas mora da nosi na srcu iz pieteta za one naslade duše što su nam ti veliki pokojnici dali. Pa kad na sve mislim i sve uspomene obnavljam, najsladja mi je što mogu reći: „To je narod moj, to je naša slava.“

Dr. F. D. Marušić.

Bilješke.

Taljanska vlada je obustavila sve pripreme za albansku ekspediciju. — Bude li popuštanje napetosti internacionalnog položaja i dalje trajalo i napredovalo otpustiti će i Austro-ugarska monarhija koncem svibnja i rezerviste na južnoj granici i to najprije samo starija godišta. Razoružavanje će trajati najmanje 4 sedmice.

Pocesi proti omladini u Dubrovniku. C. k. državno odvjetništvo tužilo je 14 omladinaca (okademičare: Gišića, Vukmirovića, Šutića, Pipera, Dražića i Kobasića; činovnike: Sugju, Znančića, Trsa i Dominića; gimnazijalce: Perića, Vidojčića i Betu te učitelja Vrdjenca), jer da su potuzili presudak proti javnom miru i redi predviđen u § 105 k. z., kažnjiv zatvorom od 1-6 mjeseca; da su naime na 28. marta 1913. javno klicali Balkanskom oružju, Srbiji, Crnoj Gori, Jugoslaviji, Kralju Petru, Kralju Nikoli, srpsko-crnogorskom Skarpu, Draču, Rusiji i srpskoj vojsci, te caru Nikolu — zaštitniku svih slavena. Glavni je svjedok C. k. redarstveni oficijant Tomo Helc, koji je poročen te bnaše osuđen na mjesec dana zatvora pretvriju u globu radi uvrijede časti nekolicine omladinaca. Još svjedoče protiv omladinaca i agent Zoković, i oficijant Sternišek. Kad će biti rasprava još se ne zna. Ovih dana primili su svi omladinici,

PODLISTAK.

Iz kamarate.

(Svršetak).

„Luč“ zasinu, tmina se razbija, a poruka „Straže“ glasi: „Na noge se, katolička mladeži, jedina uzdanice hrvatskog naroda — satari sotoni glavu!“ D.r A. gleda blažen svoj rad. Ljubav je njegova velika, božanska, kršćanska i golgotska, ali i domovinska. On ljubi svakoga katolika radi katoličanstva, a inovjerca opet prezire radi inovjerstva. On uči tome i svoju vojsku.

I eto pred drom A. nalazi se skup školskih pravilnika.

D.r A. zvoni — sluga dolazi.

— Zapovijedajte, don Ante! — reče naš Š.

— Pozovi mi sve prefekte!

Jure ode i za par časaka vojska se nadje pred vojskovođjom.

Pravilnici se dijele, a zapovijed svima ista: Vjernika se ima crvenom olovkom podbrisati.

I radi se, radi pasjom parom...

Prefekt je povjerio Mateši, da se pobrine za nevjernike i bezbožce u I. razredu.

Dijete ne zna, što je to, ali ga on uči...

... Sve za vjeru i za domovinu!

— odjekuju sjemeničarske zidine. Rabota se nastavlja. Mateša se nekako izvukao i njegova zadaća bi predana okretnijem i vragoljastijem Ivici. Već crvena olovka osudjuje bezbožnu djecu. I dalje: „Luč“ sinu i vani; djeca se ponovno krste, zemlja se preporadja.

Mateša je već u trećem razredu, ali sasvim drukčiji. Zanjela ga je ideja preporadjanja u Kristu i postao je najvatrenijim vojnikom. Odgoj u kamarati na nj je najbolje djelovao. On dapače vodi i upućuje svoje drugove, kako će se boriti u velikoj borbi. U gimnaziji nije više smušeno i otrcano dijete, on je postao apostol mladjeg naraštaja.

... Sve za vjeru i za domovinu!

— odjekuju gimnazijalske zidine.

I djeca hrle, da piju iz novoga vrutka, da se odgajaju na vječnoj istini i ljubavi

prema bližnjemu. Sjeme se sije, biljke niču, a plodove će pokoljenja brati.

Ali što je to? — Što se radi u ime Krista?

Slušaj: Anatema! anatema, bezbožnici, zavrnuti ćemo vam mi vratom!

I dalje: Krist je s nama, u ime njega mi dolazimo, da tučemo i čupam otrovani kukolj.

Pak onda: Proklestvo nek na vas Bog pošalje, otrovane zmije!

Rabota se nastavlja, Krist se profanuje, a ljudi slušaju.

Mateša raste i svakome je omilio. On je desna ruka d.ra A. najbolji učenik između toliko dobrih.

U prvog je godini bogoslovije. Novi se nauk širi, a Mateša pripovijeda u ime Boga...

... Sve za vjeru i za domovinu!

— odjekuju seoske kolibe. Sjeme se u ime Krista sije; plodove će brati buduća pokoljenja... Mateša je na župi u jednom seoskom zabitnom mjestancu već dvije godine. Nauku

iz kamarate prenio je u narod i plodovi se već opažaju. Svake večeri odabranici dolaze u župski dvor, da slušaju i uče. On im propovijeda ljubav Velikog Krista i uči ih svagdanjem radu: Bezbožce, treba iskorjeniti! Seljaci slušaju, klimaju glavom i obećavaju se...

Anatema! anatema! ori se iz popovskog doma.

Matesa već žanje plodove svoga rada Kavge u selu na pretek, sin se tuže s ocem, a kći s majkom. Ljudi potkopaju jamu pod svojim bližnjim, a sud radi pasjom parom...

Sjeme se dalje širi, plodovi padaju zreli i prezreli.

Čuj, glas se ori! Mateša vodi svoju vojsku.

Pijana rulja viče: Za Krista! U ime Krista nama je sve dozvoljeno!

Jokica.

koji bijahu kažnjeni po Bachovoj patenti radi manifestacija za Jugoslaviju i balkanski Savez naredbu, da moraju kroz 8 dana poći u tamiću. Preko 50 omladinaca bijaše kažnjeno, a neki i po dva puta. *B-t.*

Bosanski Hrvati. — Na 30. travnja proslavljena je u svim našim pokrajinama uspomena smaknuća hrv. junaka Zrinskog i Frankopana. Pa tako i u Bosni! I dok su se po svim našim mjestima držala predavanja o značenju smaknuća ovih velikih ljudi — i bosanski Hrvati htjedoše još jednom, da pokažu svoju nacionalnu svijest i shvaćanje ove uspomena, te i oni prirediše pomen-večer (!) na kojoj se predstavljala jedna — komedija od Kotzebue, sviralo se, pjevalo; bila je luka sreće, posipanje korjandolima, šaljiva pošta i ples do zore. Mi im čestitamo na tako probudjenoj svijesti i dubokom shvaćanju ovog znamenitog čina; a bilježimo, da se još bolje zna, kad se raspravlja o bosanskim Hrvatima, ko su i što su. — *Bat.*

„Društvo srednjoškolskih profesora u Dalmaciji“ (Spljet) prigodom smrti svoga zaslužnoga člana D.r. Tripa Simovića ustanovilo je, od doprinosa koji su stigli i novih priloga pokojnikovih prijatelja i znanaca, „Zakladu D.r. Tripa Simovića“ za potpomaganje siročadi društvenih članova.

Upravi tog Društva stigli su već slijedeći doprinosi: gg. uprav. Marko Ježina K. 10.—, učiteljski zbor č. k. realne gimnazije u Šibeniku K. 20.—. — Darovateljima uprava najljepše zahvaljuje.

Iz mjesta.

I ovaj broj lista izlazi na same dvije stranice radi istih razloga kao i zadnji. Predplatnici nek se strpe u ovom kritičnom času i neka — plate točno zaostalu predplatu. Širite „Naprednjak“ slobodni i neodvisni naš list — nejunakome vremenu u prkos!

Pozorište. — Nedavno je u naš grad prispjelo operno i operetno društvo iz Osijeka. Malo, ali vrsnim silama opskrbjeno društvo, primamljuje u pozorište svake večeri mnoštvo svijeta tako, da je do sada svake večeri teatar dupkom bio pun.

Davane su operete: Ciganska ljubav, Luksenburški grof, Lijepa Helena i Jesenje vježbe.

Bilo je velikih razlika u izvršavanju istih, ali ta je razlika u glavnom potjecala od toga, što u svakoj od tih opereta ne udovoljava dotični ne mnogobrojni personal, kojim raspolaže ovo društvo.

I inače pak trebalo bi tvrditi neistinu, kad bi se htjelo istaći, da su sve uloge, a i neki komadi dobro bili odigrani.

Prikazana je bila i opera poznatog Smetane: Prodana nevjesta. Treba priznati, da je izvedba iste ostavila publiku prilično hladno.

Orkestar je dobro vođen pod vrsnim upravljanjem društvenog učitelja. U svim predstavama, koje su ovdje bile prikazane, istaknula se gospodjica Blaženka Ascenbrener

svojim svježim i dobro moduliranim glasom, te odličnom interpretacijom svojih uloga. Opaža se kod iste da posjeduje sve preduslove, koji vode savršenoj umjetnosti. Kod nje su lijepo razvijeni umjetnički ukus i osjetljivost. Treba samo da do kraja ide sa svojom naukom, pak da postigne još ono, što joj fali t. j. viša sigurnost u intonacijama, tačnija i jasnija vokalizacija.

Gosp. Mitrović posjeduje materijal tenorskog pjevača. Taj materijal treba da bude bolje dotjeran, a pogotovo u niskim tonovima. Igra mu je dobra, ali na nekim mjestima dosta pretjerana. Tenor Lubin je simpatična pozorišna pojava. Glas mu je ljubak, ali na žalost glasna tesitura nije obilata, te je to baš razlog, s koga se u visokim tonovima gdje god primjećuje, da se ne održi u tonu.

Gosp. Vuković je odličan i fini komičar. Tu svoju sposobnost pokazao je osobito u „Luksenburškom grofu“. Kretanje i igra vrlo su mu odmjereni kao kod gospodjice Makušinke, koja je kao operetna subretkinja obdarena gracijom i temperamentom. G. ca Gross prijatna je i zamamljiva pojava. Glasom je dobra. Njena igra pokazuje, da posjeduje umjetničke osobine, samo što više puta u traženju, da pokaže svoju čud i osjećaje... izgleda kao da izvještaje svoj temperament, — koga bi htjela da ima u izobilju. (Op. sl.)

Gosp. Majkanić, Horsky, Kocijan, Hrvojić, Brož u odigravanju svojih uloga pokazali su se vrlo spretni i da imaju umjetničkog razumjevanja.

Danas će se davati, željno očekivana opereta Eva. Lože su sve već jučer rasprodane bile. Ne razumijemo samo, a na to su nam se već mnogi tužili, zašto su operetne cijene bile povišene, te bi bilo poželjno, da se ovo uredi odmah. *K. D.*

O vaspitivanju naših vojnika primili smo zanimiv dopis od dopisnika iz Graza; ali ga radi zapljene ne možemo tiskati, pa ćemo čekati *bolja vremena*. Medju ostalim tu je i pjesma, prevedena od nekog pukov. Mihaljevića s njemačkog, koja je u nekim novinama („Dubrovniku“) već djelomično odštampana, a počima ovako:

„Princ Eugen vitez vrli
„Svome Caru opet hrli!
„Osvojiti Beograd

Split je prigodno svečanosti sv. Duje bio neobično iskićen — *bi jezici* (3) kažu ne radi sv. Duje, nego radi nekih drugih svečanosti (Albanije i Skadra Op. sl.).

Nečovječno postupanje jednog č. k. komesara (valjda zelenog *Viel-aus-a!*) prema nekom starcu od 70 god. Bilaču. pri zadnjem dizanju konja, mazaga i karova ogorčilo je sve Tješnjane, pa ćemo dojučući put osvrnuti se opširnije na taj zalosni slučaj prema izvještaju odličnog Tješnjana, našeg dopisnika.

PUČKA ŠTEDIONICA

U ŠIBENIKU

sa K 600.000 - jamčevne glavnice.

Prima novac od članova. Najmanji je ulog K 0:50 sedmično, koji traje 4 godine do uplaćene svote od K 104:—, što predstavlja jednu dionicu.

Prima novce na štednju od K 5:— unapred, te ga ukamačuje sa 4¹/₂-5% plaćajući sama rentni porez.

Prima novce u tek. računu, a vrši najtočnije sve naloge vlasnika istih.

Izdaje (samo zajmove članovima) na mjenice, obveznice, uknjižbu i u tek. računu.

5

PIO TERZANOVIĆ

Šibenik

Velika zaliha za ljetnu sezonu

MUŠKIH ODIJELA

Najmodernijeg kroja uz vrlo

umjerene cijene 18-52

NE BOJI SE UTAKMICE.

OBJAVA

Čast mi je staviti do znanja mojim štovanim mušterijama i cienjenom občinstvu da sam moj „Hotel Krka“ premjestio na njegovo staro mjesto, to jest gdje se je u zadnje vrijeme nalazio „Hotel Velebit“ koji sada prestaje.

Preporuča se naklonosti starih prijatelja i cienjenog občinstva, koji će u „Hotelu Krka“ naći sve najmodernije konforte.

Sa veleštovnjem
FRANE CRLJENKO

39

Preuzima

novčane uloge

te ih ukamačuje sa

4¹/₂ - 4³/₄

na uložne knjižice.

Dionička glavica

80 milijuna

Središnjica u PRAGU,

utemeljena god. 1868.

Živnostenská Banka Podružnica u Trstu

Brzojavni naslov:
„Živenstenská“

VIA NUOVA N.º 29.

Telefon:

N. 2157 — 1078

IZVRŠUJE SVE BANKOVNE POSLOVE.

12-52

Pričuvne zaklade

23 milijuna

Uloge u

TEKUĆEM

računu

ukamačuje prema

sporazumu.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA — PODRUŽNICA ŠIBENIK

Centralna DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU - DIONIČKA GLAVNICA Kr.

2.000.000 - PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČI 250.000

BANKOVNI ODJEL

MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

MJENJAČNICA

18-52

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTO KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLJU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU SE BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE.

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SREĆKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREĆAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTIV GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREĆAKA I VRIEDNOSTNIH PAPIRA — RA BEZPLATNO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. — — — —